

РОЗДІЛ 1. УПРАВЛІННЯ НАВЧАННЯМ ТА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ ЧЕРЕЗ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

1.1. ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ НАВЧАННЯМ І ПРОЄКТУВАННІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ УЧНЯ

УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ У БАЗОВІЙ ШКОЛІ: МЕТОДИЧНИЙ ДАЙДЖЕСТ

Валентина ТРУБІНА,

методист обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту та координації методичних формувань комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

В умовах реформування української школи суспільство все більше очікує якісних змін у шкільній освіті, що спрямовані на особистісний розвиток учнів, їх здібностей, формування мотивації до навчання, конструктивне сприйняття знань та вміння критично мислити й навчатися протягом життя. Тому вбачає сучасний заклад освіти не лише як простір знань, але й середовище формування ключових компетентностей, розвитку емоційного інтелекту, соціалізації та самореалізації учасників освітнього процесу.

Управління освітнім процесом у базовій школі ставить нові професійні завдання не лише перед учителем, а й перед керівником закладу загальної середньої освіти, зокрема, вимагає гнучкості, інноваційності та системного підходу. Воно неможливе без чіткого розуміння та дотримання нормативно-правової бази. Основними документами, що регламентують діяльність закладів загальної середньої освіти, є:

- **Закон України «Про освіту»** – визначає основні засади державної політики у сфері освіти, права та обов'язки учасників освітнього процесу, структуру освіти, засади управління та фінансування системи освіти. Цей закон є стратегічним орієнтиром для всієї освітньої діяльності;
- **Закон України «Про повну загальну середню освіту»**, який конкретизує положення Закону «Про освіту» щодо повної загальної середньої освіти, визначає її рівні, зміст, організацію освітнього процесу, вимоги до результатів навчання учнів, а також особливості управління закладами освіти;
- **Державний стандарт базової середньої освіти**, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898, та визначає мету, ціннісні орієнтири, ключові компетентності базової освіти, вимоги до результатів навчання учнів за освітніми галузями. Державний стандарт є основою для розроблення освітніх програм закладами освіти;

- **Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти**, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205, встановлює гігієнічні вимоги до організації освітнього процесу, утримання приміщень та обладнання, організації харчування та медичного обслуговування учнів. Дотримання цих вимог є запорукою збереження здоров'я всіх учасників освітнього процесу;

- **Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі**, схвалена Указом Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020;

- Інші нормативно-правові акти, такі як накази Міністерства освіти і науки України, листи, роз'яснення, що стосуються окремих аспектів організації освітнього процесу (наприклад, щодо організації інклюзивного навчання, дистанційного навчання, оцінювання навчальних досягнень учнів тощо).

Варто також враховувати нові нормативно-правові, інструктивно-методичні та рекомендаційні документи, що розширюють дію законодавчих актів, дають роз'яснення та деталізують особливості освітньої діяльності щодо завершення поточного та організації нового навчального року у закладах загальної середньої освіти:

Наказ МОН України від 15.04.2025 року № 570 «Про внесення змін до Порядку переведення учнів закладу загальної середньої освіти на наступний рік навчання»;

Наказ МОН України від 10.03.2025 року № 431 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» підручникам для 8 класу закладів загальної середньої освіти»;

Наказ МОН України від 24.01.2025 року № 98 «Про затвердження переліку підручників для 8 класу закладів загальної середньої освіти, які пройшли апробацію»;

Наказ МОН України від 10.01.2025 року № 31 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2024»;

Наказ МОН України від 10.03.2025 року № 430 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» підручникам для 3 класу закладів загальної середньої освіти»;

Наказ МОН України від 07.01.2025 року № 22 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

Лист МОН України від 09.05.2025 року № 1/9535-25 «Про завершення 2024/2025 навчального року в закладах загальної середньої освіти»;

Лист МОН України від 24.03.2025 року № 1/5705-25 «Про перелік назв навчальних посібників для осіб з особливими освітніми потребами»;

Лист МОН України від 14.03.2025 року № 1/4895-25 «Про окремі питання оцінювання результатів навчання»;

Лист МОН України від 10.01.2025 року № 1/586-25 «Про облаштування укріплень у 2025 році»;

Лист МОН України від 10.01.2025 року № 1/542-25 «Про застосування окремих норм Положення про сертифікацію/ педагогічних працівників та інших нормативних документів»;

Постанова КМУ від 14.01.2025 року № 31 «Про внесення змін до Положення про сертифікацію педагогічних працівників» тощо.

Керівникам закладів освіти необхідно забезпечити ознайомлення педагогічних працівників з усіма чинними нормативно-правовими документами та встановити контроль за їх виконанням.

В управлінні освітнім процесом важливу роль відіграють внутрішні локальні акти закладу освіти — освітня програма, річний план роботи, внутрішня система забезпечення якості освіти. Завершуючи 2024/2025 навчальний рік, керівникам закладів загальної середньої освіти необхідно звернути увагу на такі напрями управлінської діяльності:

- **Моніторинг якості освіти.**

У червні проводиться самооцінювання внутрішньої системи якості освіти, відповідно до Методичних рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти. На основі результатів здійснюється формування та впровадження заходів, спрямованих на покращення освітнього процесу, а також для моніторингу ефективності цих заходів.

- **Стратегічне та операційне планування.**

Наприкінці навчального року здійснюється аналіз виконання стратегічного плану розвитку закладу освіти та, відповідно, річного плану роботи. Здійснюється співвідношення ступеня виконання планів (виявляють успіхи та недоліки, визначають причини невиконання завдань). На основі аналізу визначають ключові напрями розвитку закладу освіти на наступний рік з урахуванням завдань стратегічного планування.

Розробка проекту річного плану, враховуючи нові вимоги законодавства, освітні тенденції та потреби учасників освітнього процесу.

- **Формування освітніх програм.**

Важливим етапом в управлінні освітнім процесом посідає розробка освітньої програми, ключового внутрішнього нормативного документа в організації освітнього процесу.

Що варто пам'ятати керівнику закладу загальної середньої освіти перед етапом розробки та впровадження освітньої програми:

➤ перші кроки управління мають починатися з усвідомлення законодавчих термінологічних визначень та положень, що закладені Законами України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту»;

- структура типової освітньої програми визначена Законом України «Про повну загальну середню освіту»;
- основою для формування освітньої програми у закладі освіти є Державний стандарт освіти відповідного рівня;
- відповідно до статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту» заклад розробляє та використовує в освітній діяльності або одну освітню програм на кожному рівні (циклі) або наскрізну освітню програму, що розробляється для кількох рівнів освіти. Її затвердження здійснюється педагогічною радою до 31 серпня, оскільки вона є основою для організації освітнього процесу.

В умовах освітніх реформ, переходу до базового предметного навчання, перед керівником закладу загальної середньої освіти постає завдання не просто адмініструвати, а й стратегічно спрямовувати освітню діяльність. Саме тому розуміння та впровадження ключових принципів управління є визначальним для базової школи:

- Створення безпечного і комфортного освітнього середовища.
- Індивідуалізація навчання, орієнтація на інтереси та потреби учнів.
- Забезпечення академічної доброчесності.
- Інтеграція цифрових технологій в освітній процес.
- Партнерство з батьками та громадою.

Управлінська діяльність в період переходу до базового предметного навчання ґрунтується на засадах, спрямованих на ефективні форми взаємодії учасників освітнього процесу та забезпечення якісної освіти, сюди входять процеси пов'язані з

плануванням:

- стратегічним (напередодні нового навчального року особливо актуальним є перегляд та оновлення стратегії розвитку закладу освіти з урахуванням досягнень та викликів минулого року, а також нових вимог та можливостей. Важливо визначити пріоритетні напрями розвитку, конкретні цілі та завдання на навчальний рік, а також механізми їх реалізації й контролю; розробка освітньої програми школи на основі Державного стандарту);
- операційним (що передбачає детальне планування діяльності організації на основі стратегічного планування, що забезпечує злагоджену роботу всіх команд і підрозділів з узгодженням завдань та термінів);
- навчальним (формування навчального плану школи, розробка розкладу уроків, позакласних заходів тощо);
- календарно-тематичним (що виявляє зміст навчального матеріалу, методів, форм роботи та оцінювання);

організаційною діяльністю (формування структури та змісту управління; вибудовування освітнього процесу; створення умов для успішної адаптації учнів до нових умов навчання; забезпечення інклюзивного навчання; матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення; створення безпечного, інклюзивного та мотивуючого освітнього середовища, залучення батьків до освітнього процесу, до участі в управлінні закладом освіти через батьківські комітети, піклувальні ради; співпраця з місцевими органами влади, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами тощо);

управлінням якістю освітнього процесу (розробка та впровадження процедур навчання та вдосконалення освітньої діяльності; здійснення системного моніторингу та оцінювання навчальних досягнень учнів на різних етапах навчання, відповідно до Державних стандартів базової середньої освіти; аналіз результатів навчання та впровадження коригувальних заходів; стимулювання професійного розвитку педагогічних працівників, впровадження інноваційних педагогічних технологій та методик навчання; забезпечення академічної доброчесності всіх учасників освітнього процесу тощо).

Ефективне управління освітнім процесом у базовій школі – це складний динамічний процес, що вимагає від керівництва та педагогічного колективу високого рівня професіоналізму, стратегічного мислення, гнучкості, здатності до співпраці та постійного самовдосконалення.

Перед керівниками закладів освіти постають нові виклики в управлінні, які потребують прогнозуючих стратегічних, операційних та організаційних рішень. Отже напередодні нового навчального року:

- проведіть ретельний аналіз результатів діяльності закладу за минулий навчальний рік, виявіть сильні та слабкі сторони, зовнішні та внутрішні можливості й загрози;
- сплануйте заходи щодо усунення виявлених недоліків та вдосконалення освітнього процесу;
- проведіть організаційні та методичні наради й семінари для педагогічних працівників з метою обговорення актуальних питань управління освітнім процесом, обміну досвідом та ознайомлення з новими педагогічними технологіями;
- забезпечте якісне формування освітньої програми, складання розкладу навчальних занять, враховуючи педагогічне навантаження вчителів та санітарно-гігієнічні вимоги;
- перегляньте, оновіть внутрішні положення та інструкції, що регламентують організацію освітнього процесу в закладі, з урахуванням вимог чинного законодавства;
- проведіть необхідну підготовку матеріально-технічної бази до нового навчального року;

- налаштуйте позитивний морально-психологічний клімат у закладі, сформууйте колегіальні, партнерські демократичні відносини;
- на основі аналізу даних моніторингу та контролю прийміть актуальні управлінські рішення для успішної реалізації поставлених стратегічних цілей і завдань.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». Редакція від 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». Редакція від 15.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 765 «Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.08.2024 р. № 1/115281-24 «Про організацію 2024/2025 навчального року в закладах загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizatsiiu-20242025-navchalnoho-roku-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity>.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.11.2020 р. № 1480 «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1480729-20#Text>.

ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Валентина ЯЦЕЙКО,

методист обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту та координації методичних формувань комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

Проектне навчання (project-based learning) дедалі більше набирає обертів, оскільки є дуже ефективним і актуальним підходом до викладання та навчання. Численні дослідження вказують на те, що після його успішного впровадження в учнів покращується мотивація до навчання та підвищується рівень досягнень. Така форма роботи допомагає реалізувати частково програму ранньої профорієнтації учнів, аби в майбутньому випускники свідомо обирали професію і навчальний заклад.

Залучаючи учня до діяльності, ми скеровуємо його на пізнання світу і себе в ньому. Але при цьому завжди пам'ятаємо слова Ш.О. Амонашвілі про те, що силоміць збагачувати духовний світ дитини – все одно, що зловмисно висаджувати райські яблука в отруйний ґрунт. Бо дійсно, світ дитинства є, і він не такий, як світ дорослих. А тому ми повинні вміти жити в ньому разом із нашими вихованцями, а не поспішати тягти їх у доросле життя [2].